

Auti-communicatie

Geef me de 5

Colette de Bruin

Colofon

Geschreven door:
Colette de Bruin

Een publicatie van:
Geef me de 5

Uitgegeven door:
Graviant educatieve uitgaven, Doetinchem

Bij Graviant verscheen eerder:
Geef me de 5
Colette de Bruin

De ziekte van onduidelijkheid
Evelien Bleeker & Colette de Bruin

Mick is anders, omdat hij autisme heeft
Anouk de Bruin & Colette de Bruin

Website van de auteur:
www.geefmede5.com

8e druk februari 2018

© maart 2012.

Dit werk is auteursrechtelijk beschermd.

Copyright en overige rechten blijven voorbehouden aan:

Graviant educatieve uitgaven, Doetinchem, telefoon 0314-345400

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978-90-75129-99-1

Hoewel dit boek met zorg is samengesteld, aanvaarden de de auteur noch de uitgever enige aansprakelijkheid, voor het feit dat het gebruik van hetgeen geboden wordt niet aan de behoeften of de verwachtingen van de eindverbruiker voldoet, noch voor eventuele fouten of onvolkomenheden in dit boek.

Het woordmerk en het woord-beeldmerk Geef me de 5 alsmede het woord Autibril zijn gedeponeerd bij het merkenbureau. Het is niet toegestaan deze zonder toestemming te gebruiken.

Voorwoord

Toen het boek Geef me de 5 in 2004 uitkwam, wist ik al dat wat ik beschreef in het hoofdstuk over communicatie verder ontwikkeld zou worden. Samen met de Geef me de 5 op maat ontwikkelgroep zijn in de afgelopen jaren de Geef me de 5 basisprincipes van de communicatie verder ontwikkeld tot een compleet nieuwe communicatievorm. Een taal, die een brug vormt tussen mensen met en zonder autisme. Deze bijzondere vorm van communiceren met mensen met autisme noemen we Anti-communicatie. Anti-communicatie leidt tot wederzijds begrip, omdat respect voor en afstemming op de persoon met autisme centraal staan. Anti-communicatie is een fundamenteel onderdeel van de 'Geef me de 5' methode. Deze vorm van communicatie kan onder alle omstandigheden worden toegepast en blijkt in de praktijk zeer effectief te zijn.

De basisregel van Anti-communicatie is: reageer niet op het gedrag of op verbale agressie, maar probeer erachter te komen wat de oorzaak is van dit gedrag en pak vervolgens die oorzaak aan.

Doordat de oorsprong van het probleem wordt weggenomen, verdwijnt het negatieve gedrag vanzelf. Door deze benadering voelt de persoon met autisme zich begrepen! Dat geeft hem hoop en toekomstperspectief en is een voorwaarde voor ontwikkeling en groei.

Dit is de kracht van Geef me de 5 en Anti-communicatie.

Niet alleen mensen met autisme hebben behoefte aan meer duidelijkheid in communicatie. In deze chaotische wereld blijkt dit voor veel meer mensen te gelden. Steeds meer docenten en hulpverleners zijn in de loop van de tijd met Geef me de 5 en Anti-communicatie gaan werken. De methode wordt ook in schoolklassen met 'normale' kinderen gebruikt. Leerkrachten geven aan dat ze deze methode ervaren als een nuttig hulpmiddel om op effectieve, duidelijke wijze met de kinderen te communiceren. In de verstandelijk gehandicaptenzorg blijkt Anti-communicatie een uniek hulpmiddel bij het afstemmen van hulpverleners op de verstandelijk beperkte medemens. Er is ook al een voorzichtig begin gemaakt met de toepassing van de methode in de begeleiding van mensen met dementie en niet-aangeboren hersenletsel. Ook zij hebben baat bij een duidelijke, voorspelbare wereld en begrip voor wat zij zelf, via hun eigen manier van communiceren, tot uitdrukking brengen.

Door zelf aan den lijve te hebben ondervonden wat wel en niet werkt, heb ik samen met mijn vijftig collega's de Anti-communicatie kunnen ontwikkelen, evalueren, bijstellen en verfijnen. De methode is op efficiëntie en effectiviteit in de praktijk getoetst door leerkrachten, ambulant begeleiders, medewerkers uit de zorg, praktisch werkende academici en natuurlijk ouders. Ze zijn het er allemaal over eens dat Anti-communicatie zeer goede resultaten oplevert.

De methode is bruikbaar voor ouders, begeleiders, docenten, therapeuten en artsen, kortom voor eenieder die met positieve communicatie op een respectvolle manier wil afstemmen op de talenten en beperkingen van de (autistische) ander.

Ik hoop met dit boek een bijdrage te kunnen leveren aan een nog betere afstemming tussen mensen met een contactprobleem en hun omgeving. Natuurlijk ben ik me ervan bewust dat de omgeving daarvoor de grootste stap moet zetten. Echter, als ik de resultaten zie, namelijk dat mensen in plaats van overleven nu weer kunnen leven, is dat de inspanning meer dan waard!

Woord van dank

Frans, dankzij jouw lieve steun, zorg en kritische noot kon dit boek ontwikkelen tot wat het nu is. De oorsprong van dit boek ligt al een meer dan een decennia geleden, toen het sparren met Erna begon over hoe per moment af te stemmen op mensen met autisme. Tot op de dag van vandaag is zij verbonden aan de blijvende ontwikkeling van methodiek Geef me de 5.

Veel dank is op zijn plaats voor de correctors, Anneke, Anouk, Hanneke, Lobke, Maarten, Nienke, Rianne, Rianne en Wim die met mij zeer gedreven waren, soms tot in nachtelijke uurtjes, om er een kwalitatief goed en duidelijk leesbaar boek van te maken. Jullie opmerkzame feedback en helder oordeel heeft mij geholpen er een mooi en waardevol geheel van te maken.

Auti-communicatie is samen met mensen met ASS ontwikkeld en geschreven. Van velen van hen heb ik ook voorbeelden mogen gebruiken. Daarvoor mijn hartelijke dank. Zonder deze voorbeelden zou het nooit zo herkenbaar zijn geworden voor de lezer.

Voor de verfraaiing van dit boek gaat mijn dank uit naar Evelien, Frank, Henk, Jeroen, Mar, Marco, Matthijs, Nienke, Petra en Valentina voor jullie tekeningen, gedichten en kunst. Wat zou immers een boek voor beelddenkers zijn, zonder jullie afbeeldingen erin.

De werkgroep Geef me de 5 op maat wil ik bij deze bijzonder in het zonnetje zetten. Rianne, Hanneke en Lobke, dank je wel voor het ontwikkelen van de methodiek en het prachtige eindresultaat. Mede daardoor heeft de opbouw van dit boek zijn huidige vorm kunnen krijgen. Silvan, bedankt voor je scherpe blik op de lay-out.

Marco, dank je wel voor de fijne samenwerking waarin dit boek tot stand kon komen.

Auti-communicatie

Voorwoord

Inleiding

1 Informatieverwerkingsstoornis 14

- 1.1 Streepjescode: iedere CASS is uniek
- 1.2 Informatieverwerkingsstoornis: oorzaak van ASS
- 1.3 Zintuiggevoeligheid
- 1.4 Punthoofd door overprikkeling
- 1.5 Moeite met Centrale Coherentie (CC)
- 1.6 Moeite met Theory of Mind (TOM)
- 1.7 Moeite met Executieve Functies (EF)
- 1.8 Taalbegrip

2 Sterke punten van CASS 67

- 2.1 Oog voor detail en goed geheugen
- 2.2 Goed in taal(grapjes), logica, analyseren en filosoferen
- 2.3 Goede luisteraar met objectieve kijk en realistisch denkvermogen
- 2.4 Doorzettingsvermogen en perfectionisme
- 2.5 Thuis in de digitale wereld
- 2.6 Goed in gestructureerd werk en het naleven van regels
- 2.7 Eerlijk en betrouwbaar
- 2.8 Focussen op één taak en het onderwerp makkelijk afsluiten
- 2.9 Kunnen genieten van kleine dingen
- 2.10 Voorkeur voor activiteiten die anderen niet graag doen
- 2.11 Plichtsgetrouw en zelfstandig werken
- 2.12 Fantasierijk en kunstzinnig

3 Communicatie van CASS 76

- 3.1 Hoe maakt CASS contact
- 3.2 Hoe spreekt CASS

4 Basishouding 101

- 4.1 Tolk
- 4.2 Aanpassen aan de (on)mogelijkheden
- 4.3 Positieve intentie en onvoorwaardelijk geloof
- 4.4 Zelfreflectie
- 4.5 Rits dicht
- 4.6 Betrouwbaar zijn
- 4.7 Auti-communicatie: onderdeel van Geef me de 5

5 Afstemmen 112

- 5.1 Afstemmen: Waarnemen Aansluiten Toevoegen
- 5.2 Waarnemen (W)
- 5.3 Aansluiten (A)
- 5.4 Toevoegen (T)
- 5.5 Aansluiten: uitzondering en valkuil
- 5.6 Toevoegen: uitzondering en valkuil

6 Terug naar de oorzaak bij probleem(gedrag) 119

- 6.1 Terug naar de oorzaak

7 Afstemmen met Basis Anti-communicatie

132

- 7.1 Geef puzzeltijd tijdens een gesprek
- 7.2 Geef puzzeltijd bij overgangen
- 7.3 Zeg wat WEL
- 7.4 Spreek positief
- 7.5 Zet negatief om naar (meer) positief
- 7.6 Spreek kernachtig
- 7.7 Spreek zwart-wit
- 7.8 Spreek met !!! in plaats van met ???
- 7.9 Spreek met !? Als hij ! niet accepteert, maar wel nodig heeft
- 7.10 Zeg sorry
- 7.11 Spreek concreet
- 7.12 Maak abstract concreet
- 7.13 Spreek met feiten
- 7.14 Stem af op zijn 'Ik'

8 Samenhang communiceren met Anti-communicatie

195

De 5 verduidelijken

- 8.1 De 5 verduidelijken
- 8.2 In de taak zetten
- 8.3 Parkeren in de tijd
- 8.4 Opgesplitst parkeren in de tijd
- 8.5 De HOE verduidelijken

Ondertitelen

- 8.6 Omgeving ondertitelen
- 8.7 'Ik' of 'ander' ondertitelen
- 8.8 Zijn taken ondertitelen
- 8.9 Toekomst ondertitelen
- 8.10 Verleden ondertitelen
- 8.11 Categorieën ondertitelen

Generaliseren

- 8.12 Generaliseren
- 8.13 Vaste afspraken en regels maken
- 8.14 Uitzonderingen benoemen
- 8.15 Relativeren

9 Samenhang communiceren door waarom uit te leggen

271

Waarom uitleggen

- 9.1 Waarom uitleggen met feiten
- 9.2 Waarom-vraag beantwoorden met een dooddoener
- 9.3 Gevolgen verduidelijken
- 9.4 Interne motivatie zoeken
- 9.5 Win-winnen
- 9.6 Zwart-wit keuze geven
- 9.7 Geef vertrouwen en maak verantwoordelijk

10 Tot slot

316

Inleiding

Communicatie begint al vroeg

Wanneer een vrouw zwanger is, kan ze al communiceren met het kindje in haar buik. Als ze op haar buik duwt, duwt het kindje terug. De communicatie tussen ouder en kind begint al heel vroeg, nog voor de geboorte. Je zou kunnen zeggen dat er dan al sprake is van interactie. Sommige ouders van kinderen met autisme vertellen dat ze tijdens de zwangerschap al weten dat er iets niet goed is met hun kindje, terwijl medisch gezien alles prima gaat. Een moeder vertelde dat haar zoontje tijdens de zwangerschap lang uitgestrekt in de baarmoeder lag. Ze voelde het strekken van de baby telkens in haar buik en ook op de echo was die uitgestrekte houding van de baby te zien. Van een andere ouder hoorde ik dat het kindje niet reageerde als de moeder met een hand tegen haar buik duwde of tegen hem sprak.

Wanneer je bij een pasgeboren baby het puntje van je tong uitsteekt en langzaam heen en weer beweegt, zie je hoe het probeert mee te doen. Ik vind het altijd ontroerend om te zien hoe zo'n klein, pasgeboren mensje zijn uiterste best doet om zo'n beweging na te doen. Sommige slimmeriken lukt het om hun tongetje ook daadwerkelijk uit te steken. Met name de manier waarop zo'n pasgeborene al gefocust kan zijn, vind ik bijzonder. Rond de leeftijd van acht maanden begint een kind dingen die zijn aandacht hebben aan te wijzen en te delen. Na een jaar ontdekt het langzamerhand de gesproken taal.

Bij een kind met autisme kan het proces van beginnende communicatie tussen ouder en kind al vanaf de geboorte anders verlopen. Na de geboorte is het mogelijk dat de baby niet lekker soepel in het holletje van je arm ligt, maar zich wat stijf houdt. Hij lijkt zich niet te voegen naar jouw lijf. Ook reageert hij minder op je initiatieven tot contact. Soms denken ouders of medewerkers van het consultatiebureau hierdoor dat het kind doof is. Het kan zijn dat hij die uitgestoken tong niet nadoet, omdat hij meer is gericht op voorwerpen dan op mensen. Geen oogcontact, veel huilen en ontroostbaar lijken, kunnen al tekenen zijn van communicatieproblemen. Dat geldt ook voor het niet kunnen aangeven dat het honger heeft, of een vieze luier. Ook specifieke kenmerken kunnen al opvallen, zoals ooit een moeder vertelde dat zij haar kindje alleen kon voeden als ze die ene speciale trui aan had. Had ze een andere trui aan, dan wilde hij niet drinken.

Spreken

En dan gaat een kind praten. Soms uitzonderlijk goed, soms in zijn eigen taaltje, soms heel laat, soms niet, soms op een bijzondere toon, soms enkel door te herhalen wat wij zeggen. Bij ieder kind gaat het op zijn eigen manier, net als de hele ontwikkeling. Wat opvalt bij een kind met autisme is in eerste instantie niet de manier waarop hij praat, maar meer de manier waarop communicatie en interactie zich ontwikkelen. Het kind gebruikt wel woorden, maar begrijpt vaak niet wat die woorden eigenlijk betekenen.

Een kind zonder autisme ontdekt vanzelf dat zijn initiatief bij zijn ouders een reactie teweegbrengt, maar bij een kind met autisme is dat lang niet altijd het geval. Wanneer een kind leert praten, ontwikkelt hij de technische vaardigheid om te communiceren, maar begrijpt hij ook welke nieuwe mogelijkheden die vaardigheid hem biedt? Communicatie heeft verschillende functies zoals: aangeven wat je nodig hebt, weigeren, informatie geven, gevoelens delen of vertellen wat je hebt meegemaakt. Bij een kind met autisme kan het voorkomen dat het kind technisch gezien wel leert spreken, maar dat hij geen idee heeft waarvoor hij die communicatievaardigheid kan gebruiken.

Onze invloed

Als het kindje geboren wordt, is het van ons afhankelijk. Hij weet en kan nog niet zo veel. Wij helpen hem ervaringen op te doen in dit leven. Tijdens de jeugd hebben wij daar veel invloed op. Wij helpen mee in te vullen wie hij is. Als volwassene kun je pas beseffen welke invloed jouw jeugd heeft op je keuzes en daardoor op het verloop van je leven. De invloed daarvan kan blijvend zichtbaar zijn. Voor ieder kind is het belangrijk er te mogen zijn zoals hij is. Een kind wil er van nature altijd bij horen. Hij wil alles goed doen en complimentjes krijgen. Een kind doet altijd zijn best. Een kind doet wat hij kan. Als opvoeder van een kind met ontwikkelingsproblemen, sta je vaak voor een dilemma. Enerzijds wil je je kind nemen zoals hij is. Je gunt het hem om zich op zijn eigen manier te ontwikkelen. Anderzijds zou je niets liever zien dan dat het kind die ontwikkelingsstoornis niet heeft. Je maakt je zorgen. Je voelt je als opvoeder geroepen je tegen die stoornis te verzetten, haar uit te bannen, terwijl dat eigenlijk niet kan. Dat kan een gevoel van tweestrijd en van machteloosheid oproepen. Zo kan het voorkomen dat je het ene moment tegen je kind staat te schreeuwen, terwijl je hem het volgende moment huilend in je armen sluit. Het kind doet wat hij kan en eigenlijk weet je dat. Zelf doe je ook wat je kunt. Maar hoe moet je verder als het gewenste resultaat uitblijft? Je hebt tools nodig, maar de enige tools die je voorhanden hebt, zijn de tools van de normale opvoeding: herhaling, beloning en straf. Dus je herhaalt eindeloos, je stelt beloningen in het vooruitzicht en je straft. Het herhalen helpt echter niet, beloningen werken maar kort en de straffen geven niet het gewenste resultaat. Voor het accepteren van een stoornis doorloop je een rouwproces. Bij rouw horen ontkenning en woede. Het kind doet wat hij kan, maar als je zelf in de ontkenningsfase zit, kun je dat soms niet zien. Tegen beter weten in geloof je dat het kind beter kan, als hij maar wil. Tijdens de momenten dat zijn gedrag je weer teleurstelt, richt je je woede maar al te gemakkelijk op het kind.

Als een kind gedragsproblemen vertoont, kun je dat als opvoeder niet negeren. Je moet er iets mee doen, maar wat? Je kunt het gevoel krijgen dat je mogelijkheden tekort schieten. Je voelt je geïrriteerd en als vanzelf straf je toch weer. Wat moet je anders? Ouders van kinderen met een ontwikkelingsstoornis hebben nieuwe tools nodig, tools waarmee ze wel iets

bereiken, omdat die tools zijn afgestemd op hun bijzondere situatie. In dit boek worden, evenals in Geef me de 5, zulke nieuwe tools aangereikt. Tools waarmee je je kind weer op een positieve manier kunt benaderen en met hem kunt werken aan zijn ontwikkeling. Tools waarmee je als opvoeder de controle weer terug krijgt en waarmee je kind langzaam maar zeker meer zelfvertrouwen zal krijgen. Tools waarmee je als ouders weer van je kind kunt genieten, en als kind van je ouders. Het doel van iedere ouder en opvoeder is natuurlijk om een kind tot een zo zelfstandig mogelijk functionerende volwassene op te voeden. Als hij iets nog niet goed doet, zullen we hem moeten leren hoe hij dat handiger kan aanpakken. Door onbevooroordeelde observatie van het gedrag van het kind kun je leren zien wat hij van jou nodig heeft om een stapje verder te komen in zijn ontwikkeling. Wellicht zijn er meerdere stappen nodig, dus ook meerdere interventies van jou, om uiteindelijk dat doel te bereiken wat eerder in jouw ogen 'goed' was. Ik zal dit met een voorbeeld verduidelijken:

Tafel afruimen

Een kind heeft de opdracht de tafel af te ruimen. Wanneer hij denkt dat hij klaar is, gaat hij voor de tv zitten. Vader bekijkt de afgeruimde tafel en wordt boos dat zijn kind voor de tv zit. Hij zegt: 'Nu zit je tv te kijken terwijl het tafelafruimen nog niet klaar is. Schiet op, maak je taak eerst goed af voor je televisie gaat kijken!' Het kind loopt naar de tafel en staat te dralen. Hij weet werkelijk niet wat hij heeft nagelaten. De borden, kopjes en het bestek heeft hij allemaal netjes naar de keuken gebracht. De kaas en de worst liggen in de koelkast en ook de pot chocoladepasta staat op zijn plek. Wat had hij dan nog meer moeten doen? Hij voelt zich heel klein worden en is bang dat zijn vader nog bozer op hem wordt.

Dezelfde situatie zou je ook op een heel andere manier kunnen benaderen: Vader ziet de tafel: die is keurig afgeruimd. Alleen is zijn kind vergeten het tafelkleed op te ruimen. Fantastisch dat zijn kind zo goed de tafel heeft afgeruimd! Hij wist kennelijk alleen niet (meer) dat daar ook het tafelkleed bij hoorde. Vader kan zeggen: 'Papa is trots op jou dat je de tafel zo netjes hebt afgeruimd. Dankjewel. Ik ga jou alleen nog vertellen wat er ook bij hoort. Altijd als je de tafel afruimt, hoort daar ook het tafelkleed bij. Ga dat nog maar gauw even doen.'

In het eerste voorbeeld reageert de vader op het gedrag van het kind. In het tweede voorbeeld reageert hij niet op het gedrag zelf, maar op de oorzaak van dat gedrag. In het eerste voorbeeld is de toon negatief, de vader voelt zich geïrriteerd en het kind voelt zich klein en onzeker. In het tweede voorbeeld is de toon positief, de vader heeft goed geobserveerd wat het probleem is en zoekt de 'fout' bij zichzelf. Hij is nog niet duidelijk genoeg geweest. Daar krijgt hij wat voor terug. Het kind voelt zich begrepen en doet alsnog wat van hem wordt verwacht. Hij is trots op zichzelf en is weer een stapje verder gekomen in zijn ontwikkeling. Deze positieve benadering, vanuit wat het kind nog moet leren met acceptatie van

waar hij nu staat, is een wezenlijk onderdeel van Auti-communicatie en de methodiek Geef me de 5. Als een kind met autisme het niet goed doet, heb je als ouders of opvoeder vaak de neiging om boos te worden, zelfs als je eigenlijk wel weet dat het niet werkt. Je ziet geen alternatief. In dit boek wordt zo'n alternatief geboden. Niet meer boos worden, maar op zoek gaan naar de oorzaak en met Auti-communicatie het gedrag bijsturen. Dat is waar je met dit boek naartoe gaat werken!

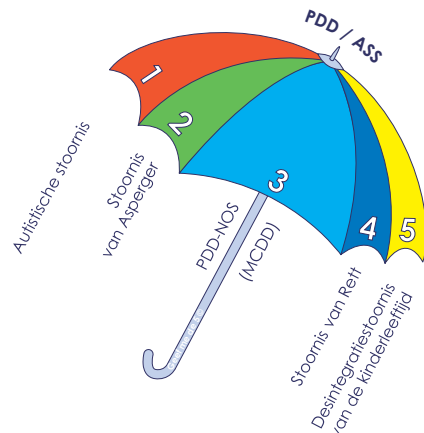
Volwassenen

Ieder kind groeit op tot volwassene. Autismе verdwijnt daarbij niet. Dat betekent dat er in elke leeftijdsfase handvatten nodig zijn om met elkaar in gesprek te raken en te blijven. Dit boek reikt niet alleen tools aan voor het omgaan met jonge kinderen, maar ook tools waarmee je met pubers en volwassenen met autisme beter afgestemd kunt communiceren. Die eeuwige strijd, weerstand en conflicten kunnen worden voorkomen, omdat er wederzijds begrip en respect voor in de plaats is gekomen. De Auti-communicatie staat niet per leeftijdscategorie beschreven, maar bij de verschillende onderdelen komen voorbeelden terug van zowel kinderen en pubers als volwassenen.

De diagnose

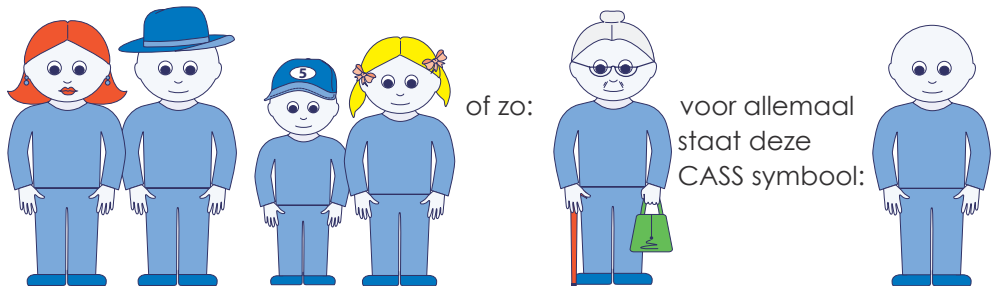
ASS (Autisme Spectrum Stoornissen) waren tot nu toe onderverdeeld in: Autistische stoornis, Stoornis van Asperger, PDD-NOS, Syndroom van Rett en Desintegratiestoornis van de kinderleeftijd. Deze onderverdeling zal verdwijnen en alle genoemde stoornissen zullen worden aangeduid als ASS, Autisme Spectrum Stoornissen.

Hierop vooruitlopend heb ik ervoor gekozen om in dit boek ook te spreken over ASS in plaats van alle verschillende stoornissen apart te benoemen. Het komt soms voor dat het kind of de volwassene naast ASS nog één of meer andere stoornissen heeft. De diagnose ASS nemen we dan toch als uitgangspunt voor de aanpak. Dit doen we omdat ASS een informatie-verwerkingsstoornis is. Door de problemen met het waarnemen, worden zijn gedachten, zijn gevoel en zijn gedrag beïnvloed. Hoe de waarneming verloopt, bepaalt dus de betekenisverlening en het gedrag van het kind met ASS. Daarom nemen we ASS altijd als uitgangspunt voor de begeleiding.

CASS

De naam CASS staat voor een persoon met een ASS: Autisme Spectrum Stoornis. De C is ervoor gezet, omdat ik CASS een mooie naam vind die in gebruik is als jongensnaam en als afkorting van de meisjesnaam CASSandra. CASS staat voor een willekeurige persoon met autisme. Omwille van de leesbaarheid heb ik ervoor gekozen om het niet over de volwassen man of vrouw, de jongen, het meisje, het kind, de puber of de persoon met autisme te hebben, maar om dit te vervangen door CASS. Dat kan een kind zijn of een volwassene. Of jou CASS er nu zo uit ziet:

Waar nodig of ter aanvulling, vind je in voorbeelden naast de naam ook toevoegingen betreft leeftijd, geslacht, intelligentie, gezinssamenstelling of andere ter zake doende informatie. In alle algemene tekst wordt in principe de hij-vorm gebruikt. Alleen daar waar het nadrukkelijk voorbeelden van vrouwen of meisjes betreft, wordt de zij-vorm gebruikt. In de lay-out heb ik ervoor gekozen voorbeelden een achtergrondkleur te geven, zodat ze gemakkelijk te herkennen zijn. Ik ontkwam er niet aan de kenmerken die bij ASS horen te beschrijven als: 'anders', 'moeite hebben met', 'lastig', 'beperkt'. Natuurlijk is het geenszins mijn bedoeling te denigreren. Deze termen zijn nodig om helder te kunnen omschrijven waar de problematiek uit bestaat en hoe daar zo goed mogelijk mee om kan worden gegaan. Je kunt het vergelijken met een doktersbezoek: ook daar vertel je wat er mis is, waar de pijn zit of het ongemak, zonder erbij te vertellen dat de rest van je lichaam goed functioneert. Door de opsomming van 'pijnklachten' kan ASS in dit boek zwaar overkomen. Bedenk echter dat er niet bij geschreven staat wat er allemaal goed gaat en dat de voorbeelden die aan de orde komen, betrekking hebben op veel verschillende personen. Literatuurverwijzingen zijn achterin het boek opgenomen om de pagina's prikkelarm te houden.

Iedere CASS is uniek

In het boek staan veel kenmerken van de communicatie en het gedrag van CASS. Niet iedere CASS heeft al deze kenmerken van ASS. Bij sommige dingen die je leest, zul je denken: 'O, dit is precies onze CASS.' Bij andere voorbeelden zul je wellicht denken: 'Dit heeft hij wel, maar het uit zich anders.' En bij nog andere voorbeelden zul je denken: 'Dit herken ik helemaal niet in onze CASS. Gelukkig heeft hij dat niet.' Bovendien is de impact van de informatieproblematiek op het leven ook per persoon verschillend. De een heeft meer last van zijn stoornis dan de ander. De voorbeelden die worden genoemd, zijn voorbeelden van die ene bepaalde CASS. Het kan zijn dat dit bij jou of bij jouw CASS anders werkt, minder heftig is of helemaal niet aan de orde is. Dat klopt, want jij bent een uniek persoon en jouw CASS ook. ASS uit zich bij iedereen anders, dus wat voor de één werkt, kan voor de ander niet van toepassing zijn. Dat neemt niet weg dat voorbeelden heel herkenbaar kunnen zijn en dat je kunt leren van de manier waarop je ermee kunt omgaan. Voor de oplossingen in dit boek, geldt altijd dat je eerst moet kijken of ze wel geschikt zijn voor jouw unieke CASS. Dus lees de voorbeelden niet als 'de enige manier van aanpakken', maar als 'voorbeelden die je kunt gebruiken om een oplossing op maat te maken voor het probleem van jouw CASS'. Vele voorbeelden uit de praktijk zijn verwerkt in dit boek. Voorbeelden uit het leven van alledag van jonge mensen en kinderen, van oudere en hele oude mensen met ASS. Voorbeelden van mensen met een hoge intelligentie en van mensen met een normale of lage intelligentie. Alle voorbeelden gebruik ik door elkaar. De voorbeelden betreffen alle levensgebieden van iemand met ASS. Ik heb niet geschroomd om ook niet-alledaagse voorbeelden te gebruiken. Deze zijn ook onderdeel van het leven van de betreffende persoon. Als elk voorbeeld maar één iemand kan helpen, is een doel bereikt. Ik wens je een heel wijze Autibril toe en vooral een goed contact met CASS, zodat jullie van elkaar kunnen genieten en overleven weer leven kan worden!

Anders als anders.
Zo stil, zo bang.
Is afgang.
Zo vreemd, zó apart.
In mijn hart.

Vervullen en wachten.
Tekort aan krachten.
Machteloos en radeloos.
Is genadeloos!

Anders vinden.
Anders voelen.
Maar soms toch dezelfde doelen.
Twee gedachtes, één missie.
Een lichaam, twee zielen.

Vallen en opstaan.
Liggen en kruipen.
Verzuipen.
Bouwen en afbreken.
Opbreken.

Moed en angst.
Kort en langst.
Duim omhoog.
Als pijl en boog.

Hyper en laconiek.
De combinatie maakt je doodziek.
Twee zielen, één vreugd.
Eén lichaam bij één missie deugd!

Ademen en doorstromen.
Daarmee onrust voorkomen.
Overleven en leven.
En vooral de kracht niet begeven.

CASS

1 Informatieverwerkingsstoornis

Inleiding

Om ASS goed uit te kunnen leggen, wordt in dit hoofdstuk gebruik gemaakt van de streepjescode. Daarna komt de oorzaak van ASS uitgebreid aan bod. Vervolgens wordt het gedrag van CASS uitgelegd, met behulp van drie verklarende theorieën. Om Auti-communicatie op de juiste wijze toe te passen, is het belangrijk om te begrijpen wat de gevolgen van de informatieverwerkingsstoornis zijn voor het gedrag van CASS: de opzetten.

1.1 Streepjescode: iedere CASS is uniek

Streepjescode als metafoor

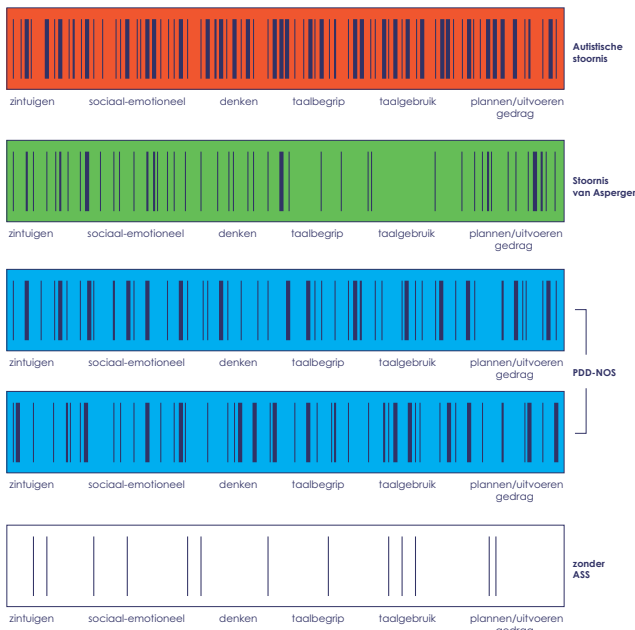
De streepjescode is een handige metafoor om te laten zien dat iedere CASS uniek is. Tevens kun je door middel van deze metafoor duidelijk maken op welke gebieden er bij CASS beperkingen zijn en op welke gebieden hij geen last heeft van de informatieverwerkingsstoornis die de oorzaak is van zijn ASS. Alle CASS-en hebben in grote lijnen dezelfde problemen, alleen uiten deze zich bij elke CASS op een unieke manier. Een dikke streep betekent dat de gevolgen van de informatieverwerkingsstoornis op dat gebied goed zichtbaar zijn. Een dunne streep betekent minder zichtbaar en geen streep betekent onzichtbaar of niet aanwezig. Degene die diagnosticeert, telt en meet de strepen op drie gebieden:

Beperkingen in de sociale interactie

Beperkingen in de communicatie

Beperkte en zich herhalende, stereotiepe patronen in gedrag, belangstelling en activiteiten.

De beperkingen op deze drie gebieden werken door in de verschillende aspecten van de ontwikkeling die onder elke streepjescode worden genoemd.

Zintuigen: zien, horen, ruiken, proeven, voelen en motoriek vallen hieronder.
Sociaal-emotioneel: omgang met zichzelf en anderen, herkennen van en afstemmen op gevoelens van zichzelf en anderen.

Denken: de processen in de hersenen, zoals het begrip van de wereld om hem heen, oorzaak-gevolgrelaties, het onderscheiden van hoofd- en bijzaken en kennisverwerving.

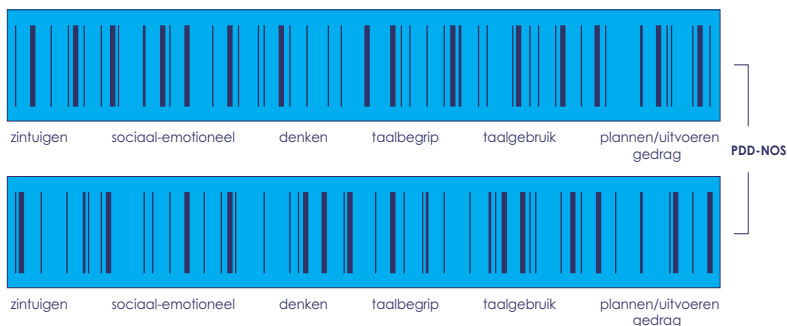
Taalbegrip: het begrijpen van taal van anderen.

Taalgebruik: de taal die hij zelf gebruikt.

Plannen en uitvoeren van gedrag: bedenken wat hij moet doen en hoe hij dat kan doen, uitvoeren van de taak en zijn flexibiliteit daarin.

Hoe beter iemand al heeft geleerd om met zijn 'strepen' om te gaan, hoe minder het opvalt voor de omgeving dat die persoon een stoornis heeft. In de loop van het leven van CASS worden veel strepen minder duidelijk herkenbaar. Dat komt doordat CASS zich copingstrategieën heeft eigen gemaakt. Hij is in staat gedragsmatig, cognitief en emotioneel beter om te gaan met moeilijke situaties dan toen hij jonger was. In de loop van zijn leven zullen de strepen daardoor steeds dunner worden. Het gedrag als gevolg van de informatieverwerkingsstoornis kan dan minder opvallen en kan soms ook verdwijnen. Het kan echter ook gebeuren dat er andere strepen zichtbaar worden, omdat het leven andere eisen stelt. Bijvoorbeeld als CASS een relatie begint of kinderen krijgt. Bij CASS met een verstandelijke beperking kan ontwikkeling plaats vinden zover als het ook binnen zijn cognitieve mogelijkheden ligt.

Dezelfde diagnoses maar verschillende streepjescodes

Dit zijn twee streepjescodes van twee verschillende personen met dezelfde diagnose. Ondanks dat ze dezelfde diagnose hebben, hebben ze een heel eigen, unieke streepjescode. Iedereen is uniek, ook ASS uit zich bij iedereen op unieke wijze. Het is heel handig als jij de streepjescode van jouw CASS (her)kent. Nog handiger is het als CASS zijn eigen streepjescode herkent en daarmee zichzelf leert kennen. Daar heeft hij jou voor nodig! Ik spreek meestal over 'iemand's streep' in plaats van iemand's gedragskenmerk behorende bij ASS' of 'de gevolgen van zijn informatieverwerkingsstoornis'. Het praat makkelijker en bovendien kun je daarmee over iemand's gedrag

praten, zonder daar meteen een oordeel of diagnose aan te koppelen. Omdat je ook strepen kunt hebben zonder diagnose, is praten over strepen minder beladen dan praten over een diagnose. Het is voor jou en voor CASS zelf erg handig om te weten waar zijn strepen zitten. Tenslotte horen ze bij hem: ze maken deel uit van zijn persoonlijkheid. Je kunt er dan rekening mee houden en hij kan er zelf mee leren omgaan. Overigens is een streep niet in alle situaties iets waar je last van hebt. Bepaalde strepen kunnen je in specifieke situaties voordeel opleveren en heel handig zijn. Een streep zegt iets over hoe je hersenen werken. Het aantal strepen, de plaats waar ze staan en de dikte ervan bepalen uiteindelijk of er een diagnose gesteld kan worden en welke diagnose er gesteld kan worden. Het belang van vroege onderkenning van strepen is groot. Je kunt dan al vroeg passende oplossingen vinden. Hoe vroeger de diagnose, hoe makkelijker CASS de diagnose accepteert, hoe minder ellende hij ondervindt in de puberteit en hoe minder hij beschadigd wordt door onbegrip vanuit de omgeving.

ASS is erfelijk

Uit onderzoek blijkt dat negen van de tien kinderen met ASS ook een ouder hebben die streept en die al dan niet in aanmerking komt voor een diagnose. Broertjes of zusjes kunnen ook strepen. Met regelmaat rijst bij ouders de vraag waarom broertjes of zusjes zo weinig rekening kunnen houden met CASS en waarom ze zijn gedrag kopiëren. Het kan dan zo zijn dat de oorzaak ligt in het feit dat ze zelf ook strepen hebben op sociaal-emotioneel gebied en daardoor moeite hebben met samen spelen. Mocht er, in de familie waar je dit boek voor leest, ASS voorkomen, kijk dan verder dan alleen de persoon voor wie je dit boek leest. Hoewel iedereen met ASS uniek is, kun je de grote lijn uit dit boek op iedereen met een vermoeden van ASS toepassen. De een streept hier meer, de ander streept daar meer. Het generaliseren van dat wat werkt naar de andere CASS scheelt een hoop tijd en energie. Tegelijkertijd blijft het maatwerk per persoon.

1.2 Informatieverwerkingsstoornis: oorzaak van ASS

De informatieverwerking als er geen sprake is van ASS

We moeten eerst weten hoe de informatieverwerking verloopt zonder dat er sprake is van ASS, voordat we kunnen vergelijken wat er anders is bij ASS. De informatieverwerking start met het waarnemen via de oren, ogen, huid, mond en neus. Deze geven de informatie door aan de hersenen. Daar wordt deze informatie ogenblikkelijk in hoog tempo samengevoegd tot een zinvol geheel. Dit gebeurt door het vergelijken met eerder opgeslagen informatie waaraan betekenis is verleend. Deze eerder opgeslagen informatie zit als het ware in een archief in de hersenen. Door nieuwe informatie te vergelijken met de al opgeslagen informatie uit het archief, kan in heel rap tempo en niet of nauwelijks waarneembaar, op de juiste wijze betekenis worden verleend aan de waarneming. We hoeven niet alle

details te zien om te weten wat, wie, waar, wanneer of hoe iets is. Bijvoorbeeld: Je moeder komt er aanlopen. Je hoeft haar niet echt te bestuderen om toch te weten dat zij het is. Het kan dus ook zijn dat je niet eens in de gaten hebt dat ze naar de kapper is geweest, omdat je het eerder opgeslagen plaatje van haar voor ogen hebt en dus niet 'echt' alles ziet. Je neemt beperkt waar en vult dit aan met informatie uit je geheugen. De kapper heeft een detail van haar veranderd, maar je herkent haar aan het grote geheel. Het is dus niet nodig dat een situatie of persoon exact gelijk is aan de opgeslagen informatie om het toch te herkennen. Het is onmogelijk de hoeveelheid informatie die je per seconde binnenkrijgt, binnen redelijke tijd te verwerken. Het is daarom maar goed dat je veel waarnemingen met informatie vanuit je geheugenkennis aanvult. Doordat we het grote geheel kunnen overzien, kunnen we categoriseren en generaliseren en aan globaal gelijksoortige waarnemingen betekenis verlenen.

Crematie

Of je nu een crematie ziet in Nederland of in India, waar deze ceremonie totaal anders verloopt, je kunt het toch betekenis geven, ook al ben je er nog nooit bij geweest.

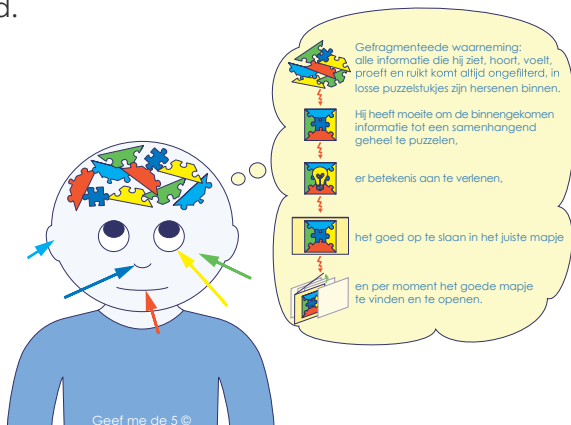

Je ziet een kist die in een luik geschoven wordt of je ziet een groot vuur in de open lucht met mensen er omheen, je vergelijkt dit met eerder opgeslagen informatie, generaliseert en vult de rest in.

Hierna wordt deze betekenisvolle informatie gecategoriseerd opgeslagen op een 'logische plek' in je archief en kan ernaar gehandeld worden. Om te verduidelijken hoe dit archief eruit ziet, gebruiken we vaak de metafoor 'mappen'. Hiermee worden mappen bedoeld zoals in een Windows-computer: mappen waarin informatie is opgeslagen. Bij CASS gaat deze informatieverwerking anders. Wat is het verschil?

De informatieverwerking als er sprake is van ASS

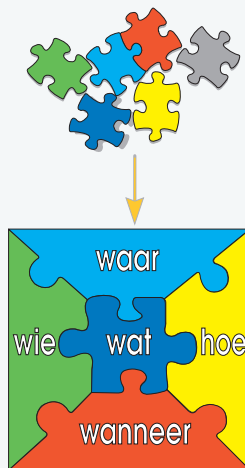
Alle informatie die CASS ziet, hoort, ruikt, voelt en proeft, wordt per zintuig getransporteerd naar de hersenen. Er ontstaat niet direct een zinvol, samenhangend geheel zoals bij de persoon zonder ASS. Door de informatieverwerkingsstoornis van CASS blijft de waargenomen informatie gefragmenteerd.

Het blijven allemaal losse stukjes informatie die niet automatisch samengevoegd worden tot een zinvol geheel. Onder andere hierdoor is het zoeken naar de juiste betekenis zeer moeilijk voor hem. Dit verstoort het proces van het opslaan van de informatie in het juiste mapje. Daarnaast wordt het proces van het terughalen van informatie bemoeilijkt: CASS heeft moeite het juiste mapje te vinden en te openen. Het is nodig om informatie die is opgeslagen, terug te halen, omdat CASS de binnengekomen informatie ermee moet vergelijken om daar weer de juiste betekenis aan te kunnen verlenen. Het hele proces van informatieverwerken wordt dus verstoord. Vandaar de term: informatieverwerkingsstoornis. Afhankelijk van zijn verstandelijke vermogens, kan CASS door redeneren en logisch denken deze stoornis enigszins compenseren.

Ik heb geen puzzelstukjes!

CASS (9 jaar) zegt 'Ik heb geen autisme hoor, want ik heb geen puzzelstukjes in mijn hoofd.' Dat klopt helemaal. CASS ziet niet letterlijk puzzelstukjes, maar in zijn hersenen blijft de informatie onsamenvast, als losse elementen. Vandaar de term puzzelstukjes. Wanneer CASS wat ouder wordt, kan hij bij zichzelf de waarneming in fragmenten soms herkennen.

Petra van den Bogert heeft speciaal voor dit boek dit kunstwerk gemaakt om te laten zien hoe zij de informatieverwerking in haar hoofd ervaart.

Elk moment van de dag moet CASS, wanneer hij even met zijn ogen geknipperd heeft, opnieuw de optelling van de details maken. Omdat de binnengekomen informatie niet automatisch samenvoegt tot een samenhangend geheel is hij voor de betekenisverlening afhankelijk van waargenomen details. Het archief van CASS ziet er meestal anders uit dan het archief van iemand zonder ASS. Naast volledige informatie bevat het heel veel onvolledige, gefragmenteerde informatie die ongestructureerd en onlogisch kan zijn opgeborgen. Stel, de moeder van CASS komt aanlopen. Hij ziet haar en herkent haar aan de details: haar grijze haren die ze in een knot draagt en de stok waar ze op leunt. Hij vergelijkt dit in zijn archief met eerder opgeslagen informatie. Grijze knot en stok telt hij bij elkaar op en hij denkt: dit is mijn moeder. Hoe zal het voor hem zijn als zijn moeder naar de kapper is geweest en ineens korte haren en geen knot heeft? Het kan zijn dat hij haar niet meer herkent. In zijn archief zit de optelling van gefragmenteerde informatie opgeslagen. Dus de optelling van details. En één van die details mist nu. Deze informatieverwerkings-stoornis heeft grote gevolgen voor het leven van CASS. Gelukkig kan hij

afhankelijk van zijn intelligentie, door te analyseren en logisch te redeneren, in meer of mindere mate bedenken wat er aan de hand is. Dat zijn moeder altijd een knot heeft, maar gisteren aan de telefoon vertelde dat ze bij de kapper haar haren kort heeft laten knippen. Dus: korte grijze haren en stok, dat moet nu mijn moeder zijn! Normaal gesproken gaat dit proces automatisch en onbewust. CASS moet bewust redeneren om de situatie te begrijpen. Dat kost hem extra denktijd en energie. Het lukt hem niet altijd om door bewust redeneren de situatie te begrijpen.

De optelling van de details vormt het geheel

CASS heeft op school in de Prokrant gelezen dat er een nieuwe Prins Carnaval gekozen is. 'Dat moet ook wel.' Zo vertelt hij. 'Want die van Koningin Beatrix is dood en dat kiezen duurt een poosje en als ze klaar zijn dan komt er witte rook uit de schoorsteen.'

De optelling van de details vormt het geheel

CASS, moeder van twee kinderen, kan goed verwoorden hoe zij een totaalbeeld krijgt door details te scannen. De optelling van de details vormt het geheel: 'Ik heb geen overzicht. Mijn aandacht is gekoppeld aan de detailwaarneming en daaromheen zitten alleen de grove patronen. Het overzicht ontbreekt. In mijn hoofd zitten de losse details die ik heb waargenomen, geplaatst binnen een vaag geheel. De details worden buitengewoon goed in mijn geheugen opgeslagen, maar het geheel juist vrij slecht. Ook in het totaalbeeld in mijn hoofd ontbreekt daardoor nogal wat samenhang. Wil ik toch alles waarnemen, dan moet ik gaan 'scannen': alles bewust detail voor detail observeren. Door een paar keer 'heen en weer' te scannen, kan ik de ruimtelijke relatie tussen de details redelijk goed inschatten en plaatsen binnen het geheel. Dat gaat vrij snel. Het probleem is alleen dat het enorm moeilijk is om geen enkel detail over te slaan. Vergelijk het maar met het tellen van het aantal lijntjes op een gelinieerd vel papier, louter met je ogen. Voor je het weet heb je er eentje overgeslagen en ben je de tel kwijt.'

De optelling van de details vormt geen geheel

CASS is een intelligente vrouw en moeder van twee pubers. Zij heeft altijd een afkeer gehad van make-up. Ze heeft nooit begrepen hoe anderen dat nou mooi kunnen vinden. CASS legt uit hoe dat bij haar werkt: 'Anderen zien het gezicht van een vrouw met make-up waarschijnlijk als een nieuw geheel. Een vrouwengezicht dat een andere, sexier indruk maakt. Ik zie zelf iets heel anders: een gezicht met daarop een paar vieze, vette strepen. Gezicht en make-up blijven in mijn hoofd gescheiden, als losse stukjes. Ik kan ze niet aan elkaar plakken. Iemand die deze 'streep' niet heeft, zou

op de volgende manier een indruk kunnen krijgen van wat ik zie: stel je een vrouwengezicht voor met make-up op de verkeerde plaatsen. Oogscha-duw en lippenstift op het voorhoofd, mascara en oogpotlood op de wan-gen. Dat ziet er waarschijnlijk ook vies en onsmakelijk uit. Zo ziet het er voor mij altijd uit, ook als de make-up wel op de juiste plaats zit.'

Met gefragmenteerde waarneming op zoek naar een blik sardientjes

Hoe doe je eigenlijk boodschappen? Hoe zoek je een artikel in een over-volle supermarkt? CASS vertelt hoe het haar vergaat als ze boodschap-pen gaat doen. Ik zoek een blikje sardientjes en de vakkenvuller heeft me verteld in welk gangpad het staat. Ik loop naar het juiste gangpad, maar dan... Met mijn ogen scan ik de schappen af, detail voor detail. Regelmatig gebeurt het dat ik dan toch niet vind wat ik zoek, omdat ik toevallig juist dat ene detail heb overgeslagen. Nog een keer opnieuw scannen helpt niet altijd: de hersenen zijn blijkbaar zo geprogrammeerd dat ze het dan vaak weer precies op dezelfde manier doen. Hetzelfde detail wordt opnieuw overgeslagen! Een eenmaal overgeslagen detail is als het ware onzichtbaar geworden. Het enige wat erop zit is opnieuw vragen aan de vakkenvuller: 'Waar staan de sardientjes dan precies?' Daardoor voel ik mij vaak dom en onhandig.' De context van een blik sardientjes is een overvol schap. Wat ze tot overmaat van ramp ook nog eens in de zoveel tijd veranderen.

Betekenisverlening

CASS heeft er moeite mee bij een veranderende context opnieuw snel de juiste betekenis te verlenen en zijn gedrag daarop aan te passen. Enerzijds is zijn overzicht daarvoor soms te beperkt, anderzijds koppelt hij soms ongewild informatie aan elkaar die niet bij elkaar hoort. Dat maakt dat hij vaak de dupe is van situaties als de volgende.

Telkens opnieuw weer dezelfde betekenis verlenen

CASS vertelt: 'Ik zit in jouw lezing en hoor een geluid waaraan ik betekenis moet verlenen: de beamer. Dan moet ik beslissen: niet relevant! Een paar minuten later hoor ik weer een geluid waaraan ik betekenis moet verlenen: de beamer. Dan moet ik weer opnieuw beslissen: niet relevant! Een paar minuten later hoor ik weer een geluid waaraan ik betekenis moet verlenen: de beamer. Dan moet ik weer opnieuw beslissen: niet relevant! Dit gaat de hele avond zo door! Ik heb begrepen dat jullie, nadat je het geluid in het begin even hoort, je daarvoor kunnen afsluiten. Ik niet.'

Het volgende verhaal is van CASS van middelbare leeftijd die fietsen als hobby heeft. Hij legt uit hoe hij in beslag kan worden genomen door een S-bocht.

S-bocht

Als je aan het trainen bent, gaan soms gedachten met je aan de haal. Althans, dat overkomt mij nog wel eens. Vooral bij lange duurtrainingen wil ik nog wel eens wegglijden in dromerige bespiegelingen. Komt dat omdat in je eentje lange stukken fietsen in een gelijkmatig tempo eigenlijk toch wel saai kan zijn. Of stijgt het dopaminepeil in je hoofd bij zo'n lange zit dusdanig dat je wat frivoler in je gedachtesgangen gaat rondwalen. Wat het ook is, vorige week kreeg een S-bocht mij te pakken. Of liever gezegd, het verkeersbord met een S erop deed mijn gedachten afdwalen. Terwijl ik me eigenlijk moest concentreren op het onoverzichtelijk stuk weg dat met een gezapig vaartje op me afkwam. "Toch wel vreemd zo'n S-bocht-bord," dacht ik. "Eigenlijk duidt het bord erop dat je eerst een bocht naar links voor de wielen krijgt en vervolgens een naar rechts. Als je de S van het bord vanaf de bovenkant volgt, is het trouwens niet anders. Ook dan eerst een linker- en daarna een rechterbocht. Dat is toch niet altijd zo? Je hebt toch ook net zo vaak een bochtig stuk weg, waarop je eerst naar rechts en daarna naar links moet sturen! Staat er dan een S-in-spiegelbeeld op dat bord? Dat is me nooit opgevallen. Extra goed uitkijken dus bij S-bochten." Gelijksoortige gedachtespinsels kunnen bezit van mij nemen als ik in de bergen fiets. Op bochtige bergweggetjes waar zo maar stenen uit de lucht kunnen regenen. "Chutes de pierres" staat er dan in Frankrijk onder het verkeersbord dat er een aanwijzing voor is dat dit natuurverschijnsel zich plotsklaps kan aandienen. Het driehoekige bord met rode rand, oppassen dus, stelt een wegdek voor, daarboven de in aantocht zijnde keien en rechts van de weg een rafelige rotswand. Hoe ziet het bord eruit als het gevaar, in dit geval kan dat toch, van links komt? Zouden er ook linkse borden zijn. Ik heb er nooit op gelet. Hebben andere mensen dit nu ook? Dit soort problemen met verkeersborden! Heeft het wel met tijdelijke afstopping of met beneveling te maken? Of ligt het aan de bedrading die bij ons "Aspergers" toch wat anders aangelegd is.

CASS

De informatieopslag kan je vergelijken met een kast in huis waar je allemaal bewaarbakjes in hebt staan. Doe je iets in het verkeerde bakje, dan kan je het de volgende keer niet meer vinden. Doe je alles door elkaar in één bak, dan moet je heel goed zoeken wil je het nog terugvinden. Dat kost extra tijd. Zo kan je het hoofd van CASS ook zien. Wanneer hij niet netjes opruimt, kan hij informatie niet of zelfs nooit meer terug vinden.

Meerdere talen in een mapje

Een van CASS's zijn strepen zit op zijn buitenlandse talen. Ooit leerde hij op school Frans, Duits en Engels. Die talen zijn bij hem in hetzelfde mapje opgeslagen en daar ondervindt hij telkens hinder van. Als hij Engels moet spreken, komen er Franse en Duitse woorden tussendoor.

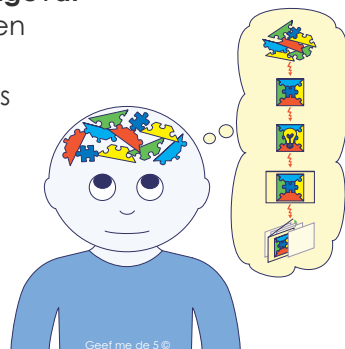
Het informatieverwerkingsproces bij CASS samengevat

De manier waarop het proces van waarnemen en opslaan van informatie in de hersenen van CASS verloopt, wordt een informatieverwerkingsstoornis genoemd.

CASS neemt gefragmenteerd waar: alle informatie die hij ziet, hoort, voelt, proeft en ruikt komt ongefilterd, in losse stukjes zijn hersens binnen.

Hij heeft moeite de binnengekomen informatie tot een samenhangend geheel te puzzelen en er betekenis aan te verlenen.

Het goed op te slaan en per moment het juiste mapje te vinden en te openen.

Puzzeltijd

De denktijd of de verwerkingstijd die CASS nodig heeft om van alle losse puzzelstukjes één geheel te maken, er betekenis aan te verlenen en het op te slaan, noemen we informatieverwerkingstijd of puzzeltijd.

Hoe voller zijn hoofd, dus hoe meer puzzelstukjes erin zitten, hoe meer puzzeltijd hij nodig heeft. De hoeveelheid puzzeltijd die hij nodig heeft, kan dus per moment verschillen.

De puzzeltijd is afhankelijk van:

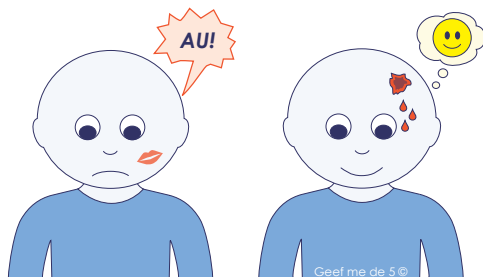
- o De mate van zijn ASS: hoe gefragmenteerd neemt hij waar?
- o Van zijn ervaring: hoeveel heeft hij al gelijmd?
- o Van zijn intelligentie: hoe snel kan hij puzzelen?
- o Van de hoeveelheid stukjes in zijn hoofd: hoe vol zit hij?
- o Van de mate waarin de omgeving op hem af weet te stemmen.

Hoe meer afstemming op CASS hoe meer rust in zijn hoofd.

Omdat de verwerking van de zintuiglijke informatie zo anders verloopt, kan CASS tegen verschillende waarnemingsproblemen aan lopen. Detail voor detail moet worden gescand. Door het ontbreken van het totaaloverzicht, is het logisch dat de essentie wordt gemist. Het gedrag wat als gevolg van deze andere waarneming zichtbaar wordt, zijn de strepen die horen bij een Autisme Spectrum Stoornis. Door de informatieverwerkingsstoornis kan het proces van de waarneming en verwerking van informatie op elk moment mis gaan, waardoor informatie niet of foutief wordt gepuzzeld en er onjuist betekenis wordt verleend en informatie niet wordt opgeslagen of teruggevonden.

1.3 Zintuiggevoeligheid

Naast dat CASS in puzzelstukjes waarneemt en moeite heeft deze in elkaar te puzzelen, de juiste betekenis te geven en op te slaan, is het ook zo dat de informatie bij CASS nagenoeg altijd sterker of minder sterk binnenkomt.

CASS kan op zijn zintuigen onder- of overgevoelig zijn. Dat hoort bij zijn ASS. Een en dezelfde CASS kan beide hebben: zowel overgevoeligheid als ondergevoeligheid. Dit kan voorkomen bij alle vormen van zintuiglijke waarneming: zien, horen, ruiken, proeven en voelen (tast, warmte/kou, pijn). Ook signalen uit het lijf zoals spierspanning en informatie uit het evenwichtsorgaan kunnen door CASS anders worden ervaren. Bij overgevoeligheid ervaart hij een bepaalde prikkel extreem sterk in verhouding tot hoe andere mensen dit ervaren. Soms kan een prikkel zo sterk binnen komen, dat het alles overheerst en hij aan niets anders meer kan denken. Bij ondergevoeligheid ervaart hij een bepaalde prikkel die belangrijk voor hem is, niet of nauwelijks. Naast het extreem sterk of juist extreem zwak ervaren van een prikkel, is er op het gebied van prikkelgevoeligheid bij bijna alle CASS-en sprake van een ander probleem: het filter tussen het onderbewuste en het bewuste werkt niet goed. Daardoor wordt onbelangrijke of herhalende informatie naar het bewuste doorgestuurd. Bijvoorbeeld: achtergrondgeluiden zoals het tikken van de klok of een zoemende koelkast, een knipperend lampje, het gevoel van je billen op de stoel. Bij mensen zonder ASS zorgt het filter ervoor dat onbelangrijke informatie in het onderbewuste blijft. Alleen belangrijke informatie wordt doorgestuurd naar het bewuste. Daardoor kan je je concentreren op wat belangrijk is. Voor CASS is concentreren soms een bijna onmogelijke taak. Elke seconde opnieuw moet hij op bewust niveau puzzelen wat belangrijk is en wat niet. Hoe meer prikkels om hem heen, hoe meer onbelangrijke puzzelstukjes in zijn (bewuste) hoofd, hoe groter de kans op een escalatie. Daarnaast bestaat de kans dat CASS zich gaat afsluiten voor alle prikkels. Om te voorkomen dat hij wordt overspoeld door het informatiebombardement, zet hij als het ware het filter helemaal dicht. Er wordt dan totaal geen informatie meer doorgestuurd naar zijn bewuste. CASS 'zit dan in zijn eigen wereldje', zoals vaak gezegd wordt. Een CASS die overgevoelig is op zijn zintuigen, kan op dergelijke momenten dus juist ondergevoelig zijn. Ook belangrijke prikkels neemt hij niet meer (bewust) waar.